

Vergaderjaar 2019–2020

25 834

Problematiek rondom asbest

Nr. 172

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 26 juni 2020

Zoals ik aan uw Kamer heb toegezegd, heb ik een verkenning laten uitvoeren naar de mogelijkheden om naast een fonds voor particulieren ook een fonds voor bedrijven op te richten om daarmee leningen te kunnen verstrekken voor het saneren van asbestdaken. Aan zowel het particuliere als het zakelijke fonds ligt een businesscase ten grondslag. De reden voor het uitvoeren van een verkenning lag in het feit dat er voor het zakelijke fonds vragen waren gerezen rondom financiële en juridische risico's, mede omdat er geen sprake meer is van een verbod maar van een aanpak gericht op het stimuleren van de vrijwillige sanering van asbestdaken. Antwoorden op deze vragen zijn van belang om te kunnen besluiten of kan worden overgegaan tot de oprichting van het fonds zoals in de businesscase is beschreven. Ik heb de verkenning laten uitvoeren door SIRA Consulting BV. Het rapport van SIRA «Verkenning asbestdakenfonds voor bedrijven, ex ante evaluatie doeltreffendheid en doelmatigheid business case asbestdakenfonds voor bedrijven» bied ik u hierbij aan¹. Ik zal in deze brief eerst ingaan op de verkenning die SIRA heeft uitgevoerd, inclusief de gegeven aanbevelingen. Vervolgens geef ik hierop een beleidsreactie. Ten slotte informeer ik u over de stand van zaken rondom het particuliere fonds en het blootstellingsonderzoek sanering asbestdaken.

Doelstelling verkenning

De centrale doelstelling van de verkenning die SIRA heeft uitgevoerd is een ex ante evaluatie van de doeltreffendheid en doelmatigheid van het zakelijk asbestdakenfonds voor bedrijven om weloverwogen te kunnen besluiten om wel of niet te starten met de oprichting van een zakelijk fonds asbestdaken.

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

Methodiek

De verkenning is systematisch opgebouwd door eerst vast te stellen of sprake is van een maatschappelijke opgave en te analyseren of daarbij sprake is van marktfalen wat ingrijpen vanuit de overheid rechtvaardigt. Vervolgens heeft SIRA de bestaande businesscase geanalyseerd, met name gericht op de daarin gedane aannames en financiële risico's in relatie tot doeltreffendheid en doelmatigheid.

SIRA heeft de verkenning uitgevoerd door middel van een literatuurstudie van het asbestdaken dossier, met name gelet op de maatschappelijke doelstellingen, en de businesscase. Vervolgens is een verdiepingsslag gemaakt door de betrokken stakeholders te interviewen, provincies, gemeenten, het Programmabureau, SVn, de Rabobank en LTO Nederland.

Bevindingen

SIRA onderschrijft dat sprake is van een maatschappelijke opgave om de sanering van asbestdaken aan te pakken. Een deel van de veelal agrarische eigenaren is financieel gezond en kan de sanering zelf financieren. Een ander deel van de eigenaren heeft geen middelen en zal ook niet bereid zijn om vrijwillig te saneren. Ten slotte zal een deel saneren als zij worden geholpen met hun financieringsprobleem. Dat financieringsprobleem kan bestaan uit onvoldoende vermogen (onderpand) bezitten of onvoldoende perspectief op het kunnen terugbetalen van de lening doordat op redelijke korte termijn wordt gestopt met bedrijfsactiviteiten. De markt, bestaande uit reguliere financiële producten waaraan wettelijke voorwaarden aan kredietwaardigheid zijn gesteld, kan deze groep met financieringsproblemen niet helpen. In die zin spreekt SIRA van marktfalen. Daarvoor lijkt dus een aanvullend financieel product nodig. Dat Rijk en provincies/gemeenten hierin samen optrekken beoordeelt SIRA vanuit het solidariteitsbeginsel positief.

SIRA is kritisch over de eerdere aannames die zijn gedaan in de businesscase, waarvan de opzet dateert uit de periode dat nog sprake was van een asbestdakenverbod. Zeker door het vervallen van het asbestdakenverbod kan nu niet met voldoende zekerheid worden uitgegaan van de benodigde omvang van het zakelijke fonds ter waarde van € 300 miljoen en het daarmee samenhangende aantal te verstrekken leningen van circa 1.000 per jaar. Voldoende deelname door provincies en/of gemeenten is ook een cruciale kritische factor. De businesscase is gebaseerd op deelname door alle provincies, maar dit lijkt niet reëel op korte termijn en er moet zelfs rekening mee worden gehouden dat het uiteindelijke aantal beperkt zal zijn. Enkele provincies zijn nog steeds geïnteresseerd in deelname, enkele hebben aangegeven niet deel te zullen nemen, maar een eigen regeling te treffen en een groot deel heeft zich nog niet uitgesproken.

De hoge beheerskosten van het zakelijke fonds leiden door genoemde onzekerheden tot relatief grote financiële risico's omdat de kosten per lening daardoor onevenredig hoog kunnen worden. Daardoor oordeelt SIRA negatief over de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het zakelijke fonds. Dit kritische beeld wordt breed onderschreven door de betrokken stakeholders.

Conclusies/aanbevelingen SIRA

SIRA oordeelt positief over het oprichten van een alternatief instrument voor de ondersteuning in de financiering van de sanering van asbestdaken van bedrijven, omdat bestaande mogelijkheden in de markt niet toereikend zijn. SIRA beveelt aan om met de stakeholders zorgvuldig verschillende opties af te wegen. Daarbij zou moeten worden ingezet op

lage beheerskosten, flexibel kunnen inspelen op deelname door andere overheden en/of private financiers en zeker ook variatie in vraag bij eigenaren van asbestdaken. Dat moet leiden tot een oplossing die bij de betrokken stakeholders voldoet aan de wensen.

De volgende opties zijn door SIRA aangedragen:

1. Zekerheden aan banken via een borgstellingskrediet: banken kunnen hiermee in staat worden gesteld om leningen met een hoger risicoprofiel te verstrekken. Een dergelijke regeling bestaat al om startende jonge boeren of tuinders te ondersteunen bij het opzetten van een duurzaam en toekomstbestendig bedrijf.
2. Transitiefonds: een fonds dat de sanering van asbestdaken combineert met revitalisering (stoppende ondernemers) en duurzaamheid. Er moet dan wel worden gezocht naar oplossingen met lage beheerskosten, bijvoorbeeld door het beheer aan te besteden.
3. Bijdragen Rijk aan provinciale regelingen: SIRA schrijft dat Rijk zou kunnen aanbieden een deel van het risico te dragen waardoor het voor provincies aantrekkelijk wordt om een regeling te treffen. Beheerskosten zijn beperkt, er wordt geen grotere constructie opgericht dan strikt nodig is.

SIRA wijst ook op initiatieven vanuit de markt waarbij wordt aangeboden het asbestdak te saneren in ruil voor het ter beschikking stellen van het dak voor de productie van zonne-energie (zoals het initiatief van Univé dat SIRA noemt).

Beleidsreactie

SIRA oordeelt kritisch over het zakelijk fonds. Ik ben desondanks blij met de duidelijkheid die de verkenning heeft geboden over het fonds zoals dat was beoogd. Ik had graag nu de stappen gezet om te komen tot de oprichting van het zakelijke fonds, maar kan niet anders dan concluderen dat het verstandig is om alternatieve opties zorgvuldig af te wegen en daarin een goede doelmatige en doeltreffende keuze te maken. Uit overleg met de koploperprovincies en enkele gemeenten blijkt dat de conclusie dat het anders moet, volledig wordt onderschreven.

Het is goed dat de verkenning door SIRA bevestigt dat geredeneerd vanuit de maatschappelijke opgave en het geconstateerde marktfalen, een financieel instrument nodig is om te stimuleren dat de asbestdaken bij bedrijven worden gesaneerd. De opties die SIRA daartoe aandraagt zijn interessant en geven richting aan het vervolg. Belangrijk is dat de partners van de samenwerkingsverklaring en de zakelijke eigenaren van asbestdaken op redelijke termijn perspectief wordt geboden. Ik wil daarom dit najaar duidelijkheid hebben over de verschillende opties waarbij de doelmatigheid en de doeltreffendheid is onderbouwd, onder meer aan de hand van informatie over verschillende doelgroepen, een overzicht van bestaande en in ontwikkeling zijnde instrumenten en wensen en mogelijkheden van andere overheden en andere partners. Met deze informatie wil ik samen met de betrokken partners een goed onderbouwde afweging van de opties maken, waarbij ook zal worden gelet op de snelheid waarmee een instrument operationeel te krijgen is.

Ik zal u in ieder geval voor het eind van dit jaar informeren over de uitkomsten en de voortgang, als onderdeel van de voortgang van de acties uit de samenwerkingsverklaring.

Particuliere fonds voor asbestdaken

De conclusies uit de verkenning van het zakelijke fonds gelden niet voor het particuliere fonds. Een essentieel verschil met het zakelijke fonds is dat het particuliere fonds werkt met reeds bestaande infrastructuur en dat bijna alle gemeenten al een regeling hebben met SVn. Daardoor is geen sprake van vaste beheerskosten, maar van uitvoeringskosten per lening. De kosten per lening nemen dus niet toe als sprake zou zijn van tegenvallende deelname door provincies en gemeenten en/of tegenvallend gebruikmaking van het fonds door particuliere eigenaren.

In aanvulling op mijn brief van 11 mei 2020 (Kamerstuk 25 834, nr. 169), waarin ik onder andere ben ingegaan op het particuliere fonds, kan ik melden dat het particuliere fonds voor asbestdaken in oprichting is. Ik heb het voornemen om in de najaarsnota op te nemen dat de bijdrage van het Rijk wordt verleend via een subsidiebeschikking, zodat na vaststelling daarvan het fonds verder kan worden geformaliseerd. Vooruitlopend hierop zal ik SVn in staat stellen de voorbereidende werkzaamheden te verrichten.

Blootstellingsonderzoek sanering asbestdaken

In opdracht van mijn ministerie voert Arcadis momenteel het blootstellingsonderzoek sanering asbestdaken uit. Het doel van dit onderzoek is vaststellen welke concentraties asbestvezels in de lucht ontstaan tijdens het verwijderen van asbestdaken. Hiervoor wordt ook gemeten tijdens saneringen waarbij gebruik wordt gemaakt van water of schuim om emissie van vezels te beperken. Helaas loopt de uitvoering van het onderzoek vertraging op vanwege de bijzondere omstandigheden als gevolg van de Corona-crisis. Hierdoor is het niet mogelijk gebleken om tijdig geschikte onderzoekslocaties te verkrijgen. Het onderzoek kan daarom niet voor de zomer worden opgeleverd, maar naar verwachting in het najaar.

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,
S. van Veldhoven-van der Meer